

NY MUSIK

i samarbete med
Caroli församling

Jürg Frey

– en violin, två violiner

No.1/No.2 (1990)

Wen 30 (1999–2007)

Petit fragment de paysage (2009)

Wen 3 (1999–2007)

Ohne Titel (2 Violinen) (1995)

Alissa Cheung, Clemens Merkel – violin

Tisdag den 25 september 2018, kl. 19.00

Caroli kyrka, Borås

I samband med serien (*unbetitelt*) skrev ju **Jürg Frey** (f.1953): ”Att komponera är att släppa taget, och iaktta hur klangens kroppslighet blir identisk med min egen, hur min egen kroppslighet övergår i musiken, utan att jag tar i noterna. Att komponera utan att vidröra noterna. Är detta en hållning som resulterar i en lågmäld och skir musik? Om inte ängslighet får styra processen, så kan – om man inte griper in – enastående saker inträffa.”

Och på sitt sätt enastående får man nog ändå säga att violinduoen *No.1/No.2* (1990) är. Här skalas allt överflödigt bort – alla de inpass, all den ornamentik, som ändå finns i den närmast föregående stråkkvartetten (*unbetitelt*) VI. Här återstår endast en skalfigur. I *No.1* spelas den unisont av de båda violinerna och upprepas 16 gånger. I *No.2* varieras den först vad gäller registren och så småningom även vad beträffar tonhöjderna – men fortfarande är det bara en skala, inget mer. Till skillnad från i (*unbetitelt*)-serien anger tonsättaren inget tempo.

Wen (1999–2007) är en serie om 59 verk för olika soloinstrument och av kraftigt varierande längd, från några få minuter upp till över två timmar. Samtliga är uppbyggda av strukturer som upprepas exakt vad gäller såväl klang som tidsproportioner, som repriseras helt enkelt, ibland en enda gång, ofta fler. Styckena är mestadels extremt glesa men med exakta tidsangivelser, och även om de saknar dynamiska föreskrifter får man tänka sig dem som mycket lågmälda.

”I sin etymologiskt mest ursprungliga form betyder wen helt enkelt mönster eller struktur, en struktur i vilken innehåll och form är så oupplösligt förenade att det ena inte låter sig tänkas utan det andra, inte form utan innehåll och inte innehåll utan form.” (Ur Inger Christensen: ”Silket, rummet, språket, hjärtat”)

”Mitt intresse, ja min längtan, är en musik i vilken själva tiden förgår. Därför har jag skrivit många stycken i vilka det förekommer långa, oföränderliga klangfält eller i vilka klanger bara dyker upp sparsamt eller sällan. På så vis fick jag intryck av att tidens grundläggande gång inte störs. Att tiden förgår är det absolut centrala, och detta färgläggs bara av klanger, pauser och de kompositoriska beslut som ger tiden en tydlig identitet. Men själva tidens gång bevaras alltid som det grundläggande.”

”... i de öppna, vaga, osäkra strukturerna upptäckte jag expressiva möjligheter att i min musik uttrycka skörhet, klarhet, riskfylldhet och något taktilt prövande”, skriver

Frey. Det kunde gälla *Petit fragment de paysage* (2009), en tvåstämmig sats utan specificerat instrumentarium. De båda stämmorna sätter in separat, men utan exakt samordning, rör sig ”cirkulärt” d.v.s. upprepar sig, men har helt åtskilda material och tempon – likt molnskuggor som glider över landskapet, långsamt men med olika hastighet. (Mycket riktigt finns även ett Frey-verk betitlat *Schatten der Bewegung* – rörelsens skuggor.)

Petit fragment de paysage ingår som andra del i trilogin *Essai pour un paysage*, ett av flera verk på senare år som relaterar till poeten Gustave Roud:

”För några år sedan stötte jag tack vare Phillippe Jaccottets alltid lika lärda hänvisningar för första gången på verk av diktaren Gustave Roud (1897–1976). Rouds relativt ringa produktion tillkom i landskapet Haut Jorat, norr om Genève sjön, där han tillbringade hela livet på sina föräldrars bondgård. Det är en egenartad diktning, som från början till slut talar om sökandet efter det väsentliga. Hans sätt att arbeta skulle jag vilja jämföra med en målares: dagligen gick han ut, inte med staffli, men med sin anteckningsbok, och vandrade genom landskapet som flanör, iakttagare, skriftställare, för att med sina anteckningar lägga en grund för sitt verk.

I de allra finaste nyanserna hos vädret, landskapet och dess innevånare uppfattade han därvidlag existentiella dimensioner som fick bli utgångspunkt för hans verk.

Sedan några år har jag slagit följe med Gustave Rouds litteratur. De i detta sammanhang tillkomna kompositionerna är uttryck för upplevd frändskap med en diktare, vars arbetsmetod och känslighet hos mig utlöser en tydlig återklang.”

I den närmare halvtimmestlånga *Ohne Titel (2 Violinen)* (1995) möter oss samma närmast spartanska hållning som i det inledande *No.1/No.2*. Bortsett från några knappt förnimbara skillnader inledningsvis spelar de båda violinerna unisont stycket igenom. Resultatet är ett spel med finast tänkbara nyanser, även rytmiska, ofta strax ovan hörbarhetströskeln. Musiken prövar sig fram, dock utan att tveka, i avsnitt efter avsnitt och med ständiga upprepningar. Tvivelsutan ett unikum i litteraturen.

I anslutning till detta stycke skriver Frey:

”En möjlighet att uppleva tiden är vägen. Det är vad som ligger framför när musiken börjar klinga: kompositionen utvecklas, tar först en riktning, sedan en annan, vänder kanske tillbaka, sätter en accent här och en där, fokuserar på särskilda klanger eller tematiska nivåer. Den utvecklas kontinuerligt, och ju mer vi hör av ett stycke,

desto mer av det förgångna bär stycket med sig. Detta förgångna bildar ett spår i vårt minne, en väg, vi minns det som fragment av ett klangbygge som vi med hörselns hjälp har färdats igenom, eller snarare som ett organiskt växande, som bildar en väg genom tiden.

En annan möjlighet att erfara tiden är vidden. Musiken består av klang; oföränderlig och likalydande utvidgas den i rummet. Uppmärksamheten riktar sig inte mot en enstaka händelse utan vandrar i rummet, gör anspråk på rummet, på samma sätt som musiken gör det. Komposition och rum sammansmälter, och båda är delar i en klanglig situation utan tidslig riktning, kanske också utan gränser, och som genom själva sin närvaro bestäms av klang, rum och lyssnare. Minnet präglas mindre av enskilda detaljer än av en situation i vilken man har tillbringat en viss tid.”

Conseil des Arts
du Canada

Canada Council
for the Arts

Concordia University
Fine Arts
Department of Music

Conseil des arts
et des lettres
Québec